

ΙΟΥΝΙΟΥ 17

ΜΑΝΟΥΗΛ, ΣΑΒΕΛ & ΙΣΜΑΗΛ ΜΑΡΤΥΡΩΝ 3. ΒΙΟΣ

Εὐλόγησον Πάτερ!

[Πρόλογος]*

Δὲν εἶναι θαυμαστὸν καὶ παράδοξον, ἄν καὶ ἐκεῖνοι οἱ παλαιοὶ τύραννοι εἰδωλολάτραι ἐδίωκον τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπαίδευσον ἐκείνους ὅπου ὠμολόγουν τὸ ὄνομα Αὐτοῦ, ἐπειδὴ ὄντες ὅλως διόλου προσηλωμένοι καὶ ἀναθρέμμενοι εἰς τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων, ἐνόμιζον ὅτι ὀρθῶς λατρεύουν, χωρὶς νὰ στοχασθοῦν ἀποτρόπαιον καὶ μισητὴν τὴν πλάνην τους, ἀλλ' ὡς πατροπαράδοτον τὴν ἠγκαλίζοντο. Καὶ διαυθεντεύοντες αὐτὴν ὡς ἰδίαν, [καὶ μὲ ὅλον ὅπου κακῶς τὴν ἐδιαυθέντευον] ἐνόμιζον τὴν πίστιν τῶν χριστιανῶν ἀποτρόπαιον καὶ εὐκαταφρόνητον, διὰ τοῦτο καὶ ἐπαίδευσον σκληρῶς ἐκείνους ὅπου ἦτον προσηλωμένοι εἰς αὐτὴν, νομίζοντες ὀρθρὸν καὶ σύνηθες ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμνον. Διὰ τοῦτο τοὺς τοιοῦτους δὲν πρέπει νὰ μέφηται τινὰς, ὡσὰν ὅπου ἦτον ἀναθρεμμένοι εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων ἀλλὰ νὰ τοὺς λυπῆται διὰ τὴν ἀπάτην καὶ πλάνην τους.

Θαυμαστότερον ὅμως εἶναι τὸ νὰ πολεμῆται τινὰς ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἐστάθησαν τὸ πρῶτον φίλοι, ὕστερον δὲ ἔχθροι ἄσπονδοι, καὶ φοβεροὶ διώκται. Καθὼς ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἐστάθη καὶ ὁ ἀποστάτης Ἰουλιανὸς, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς ἐπαιδεύθη καὶ ἔμαθε καὶ νόμους καὶ συνηθείας τῶν χριστιανῶν, ἀνατραφεὶς μέσα εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ ἀξιώθεις καὶ μαθημάτων, καὶ θείων λόγων, καὶ αὐτῶν τῶν Μυστηρίων τῆς πίστεως. Αὐτὸς δὲ ὕστερον οὐκ οἶδα πόθεν κινήθεις, ὑπετάγη τοῖς δαίμοσι, καὶ τὰ μὲν τῶν χριστιανῶν νομίζωντάς τα ὡς ἄχρηστα καὶ πράγματα οὐτιδανὰ, ἔρριψεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν του τὰ τίμια, καὶ μόνον τὰ τῶν Ἑλλήνων σεβάσματα ἐδόξασε, καὶ μεγάλης τιμῆς τὰ ἠξίωσε. Καὶ ἐχρημάτισεν αὐτὸς ὅπου ἀνετράφη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ὁ κάκιστος τῶν διωκτῶν ἀπάντων τῆς πίστεως, καὶ ὁ πλέον ἀναιδέστατος. Τὸν ὁποῖον παραβάτην Ἰουλιανὸν πᾶντες τὸν ἠξεύρετε, καὶ ἡ μόνη ἡ προσωνομία αὐτοῦ τὸν ἀποδείκνει μισητὸν καὶ ἀποβεβλημένον, ἐξαιρέτως δὲ ἡ κακίστη αὐτοῦ γνώμη, ἣτις ἦτον ἐφευρετικὴ πάσης κακίας.

Αὐτὸς λοιπὸν ἀπροσδοκῆτως, ἀποστασίαν μὲν κατὰ Θεοῦ μελετήσας, ἀποστασίαν δὲ καὶ ἐναντίον εἰς τὸν θεῖόν του Κωνστάντιον, ὅστις τὸν ἔκαμε

διάδοχον τῆς Βασιλείας του, μελετήσας καὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν μῖσος, ἀποστασίαν τὴν αὐτὴν μετῆλθε, μὲ τοὺς ὁποίους τὸ πρότερον καὶ αὐτὸς ἐκαλεῖτο χριστιανὸς, καὶ ληστροικῶς τὴν Βασιλείαν τῶν Ῥωμαίων ἔλαβε. Διὰ τοῦτο καὶ μεγάλως ὑπερηφανευθεὶς καὶ εἰς ὕψος ἀρθεὶς, ἔγινεν εἰς ὅλους ἀπεχθὴς καὶ βαρύτατος, μὴ φροντίζοντας ἄλλο τι, εἰ μὴ νὰ σύρῃ εἰς τὴν ἀσέβειάν του ὅλους τοὺς χριστιανούς, καὶ νὰ τοὺς παραστήσῃ εἰς τοὺς ἰδίους δαίμονας ὁ μιαιώτερος τούτων καὶ ἀπανθρωπότερος. Καὶ ἄλλους μὲν μὲ φοβερισμούς καὶ παιδείας φοβερίζοντας, μερικοὺς δὲ καὶ μὲ κολακευτικούς λόγους περιπεπλεγμένους, διὰ νὰ ἤθελε ἐλκύσῃ ἐκείνους ὅποῦ δὲν ἐπέιθοντο. Τούτου ὅμως τὴν κακουργίαν καὶ βδελυρὰν ἀπάτην πολλοὶ τῶν χριστιανῶν τὴν κατεφρόνησαν, καὶ τὴν ἐθεάτρισαν, οἱ ὅποιοι καὶ ὀγλήγορα τὴν ἀπέφυγον. Οἱ δὲ περισσότεροι, καὶ τὴν δοκιμὴν τῆς τιμωρίας ὑπέφερον μὲ γενναιότητα, ὅποῦ κἄν ψιλὸν λόγον δὲν εὔγαλαν ἀπὸ τὸ στόμα τους. Οἱ δὲ πλείους αὐτῶν, καὶ μέχρι θανάτου ὑπέμειναν καὶ ἠγωνίσαντο, καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ τὸν ἐφευρετὴν τῆς κακίας κατήσχυναν, καὶ τὸν ἐπέδειξαν ἐκεῖνο ὅποῦ ἦτον, δηλαδὴ κακίαν αὐτόχρομα.

[Γνωριμία μὲ τοὺς Ἁγίους]

Ἐπειδὴ λοιπὸν κοντὰ εἰς τοὺς τόσους ἄλλους ὅποῦ ὑπέφερον τὴν τοῦ ἀποστάτου τυραννίαν, εἶναι σήμερον ὑπόθεσις τοῦ λόγου μας, καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἀνδρικώτατοι καὶ ἀκατάπληκτοι Μάρτυρες, ὡς χρέος ἀπαραίτητον, καὶ πρὸς ζῆλον ἄλλων πολλῶν, πρέπει νὰ διηγηθῶμεν εἰς ἐκείνους ὅποῦ δὲν ἤξεύρουν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ παλαίσματα αὐτῶν. καὶ πῶς, μὲ ἐκεῖνον τὸν ἔνθερμον ζῆλον, καὶ θεϊκὸν ἔρωτα, τὸν ἀποστάτην κατήσχυναν, καὶ ὡσὰν ἓνα ἀνόητον παῖδα τὸν ἐπερίπαιξαν, διὰ νὰ γνωρίσῃ κάθε ἓνας τὴν γενναιότητα, τὸ πρὸς Θεὸν σέβας, καὶ τὴν ἀνδρείαν τους.

Τούτων τῶν γενναιοτάτων πατρὶς ἦν ἡ Περσία. Τὸ δὲ γένος ἀπὸ μὲν τὴν μητέρα αὐτῶν εὐσεβεῖς καὶ φιλόχριστοι· ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν τῆ ἀσεβείᾳ τέθηκεν. Ἡ ζωὴ των τιμία καὶ θαυμαστὴ, καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν πρέπουσα. Ἀδελφοὶ καὶ οἱ τρεῖς ψυχὴ τε καὶ σῶματι· ὧν τοῦ μὲν πρώτου τὸ ὄνομα ἦν Μανουὴλ, τοῦ δὲ δευτέρου Σαβὲλ, καὶ τοῦ τρίτου Ἰσμαὴλ, τῶν ὁποίων ἡ φροντίς καὶ ἐπιμέλεια δὲν ἦτον ἄλλη, εἰ μὴ νὰ φύγουν τὴν πατρικὴν ἀσεβειαν ὡς βδελυρὰν, μισητὴν καὶ συγκαμένην. Ἐπειδὴ καὶ οἱ Πέρσαι σέβονται τὸν ἥλιον, καὶ ἡ λατρεία αὐτῶν

εἶναι λύχνοι καὶ θυσίαι βρωμεραὶ, καὶ τὸ νὰ μιαίνωνται μὲ διάφορα μιάσματα· εἰς τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οἱ τρεῖς οὔτε ἐπρόσεχον, οὔτε κἄν νὰ θεωρήσουν ἤθελον, νομίζοντες καὶ αὐτὸ ὡς μίασμα, παιδευθέντες καλῶς ἀπὸ τὴν νεότητά τους, εἰς τὰ θεῖα δόγματα, καὶ διδαχθέντες παρά τινος εὐγενοῦς, καὶ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς τῷ γένει, τὸ ὄνομα Εὐνοικοῦ, καὶ ἐκτραφέντες παρ' αὐτοῦ τῷ ὄντι εὐνοικῶς εἰς τὰ τῆς πίστεως δόγματα.

[Ἡ πρώτη ὁμολογία τῆς πίστεώς τους]

Αὐτοὶ μὲ τὸ νὰ ἔγινε χρεία νὰ σταλθοῦν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Βασιλέα Ἰουλιανὸν παρὰ τοῦ τότε ἐξουσιαστοῦ τῆς χώρας αὐτῶν, Ἀλαμουνδάρου τὸ ὄνομα, διὰ νὰ κάμουν συνθήκας τῆς εἰρήνης ἀναμεταξύ των, [μὲ τὸ νὰ τὸ ἐζήτησε πρότερον αὐτὸς ὁ Ἰουλιανὸς μὲ γράμματα καὶ ἀποστολὴν Πρέσβεων] χωρὶς νὰ ἐντραπῆ ὁ ὑπερήφανος, οὔτε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρῶν, οὔσαν μεγάλην καὶ θαυμαστὴν, οὔτε τὴν πρεσβείαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἦλθον ἀπὸ αὐτὸν καλεσμένοι, οὔτε κἄν νὰ στοχασθῆ τὰ ἐνδεχόμενα, ἀνταμείβει τοὺς ἄνδρας μὲ ἀνυποφόρους παιδεΐας, καὶ τελευταῖον μὲ τὸν πικρότατον θάνατον, φιλοφρονήσας αὐτοὺς μὲ τοιαύτας περιποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ἔπρεπεν εἰς τὴν μιὰν αὐτοῦ ψυχὴν, καὶ τρόπον τὸν ἀσεβέστατον. Τὸ ὁποῖον αὐτὸ πῶς ἐγένετο; Κατιῶν ὁ λόγος θέλει τὸ φανερώσει.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ ἀφ' οὔ ἦλθον ἀπὸ τὴν Περσίαν φέροντες τὰ τοῦ Βασιλέως αὐτῶν γράμματα ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ φιλίας, τόσον εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Ἰουλιανὸν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς, τόσον εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Ἰουλιανὸν, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀξιωματικούς, ὁ παραβάτης κατ' ἀρχὰς τοὺς ἐδέχθη μὲ τὴν πρέπουσαν τιμὴν, ὡς ἀπεσταλμένους ἐπὶ μεγάλου πράγματος τῆς εἰρήνης, ἀξιούμενοι παρ' αὐτοῦ πᾶσης βασιλικῆς φιλοφρόσυνης, καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ τραπέζης, μὲ τὸ νὰ ἐστάθησαν ἄξιοι πάσης τιμῆς, ὄντες τοιοῦτοι καὶ τὸν τρόπον διαφορετικοί. Καὶ μόνον ἡ στρατὰ τὴν ὁποίαν περιεπάτησαν καὶ ἦλθον, ἦτον μυρίων τιμῶν ἀξία καὶ περιποιήσεων. Ἄλλ' ὁ κακὸς τύραννος αὐτὴν τὴν εἰς αὐτοὺς δεξίωσιν, ὄχι ἀληθῶς καὶ μὲ καθαρότητα, ἀλλὰ πανούργως τὴν μετεχειρίζετο, καθὼς καὶ μετ' ὀλίγον ἐφανερῶθη, ὡσὰν ὁποῦ τὰ κάκιστα αὐτοῦ ἔργα τὸν ἀπεδείκνυον ἀχρεῖον καὶ δολιώτατον.

Λοιπὸν ἐπειδὴ καὶ ἐφάνη ἀρεστὸν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ πηγαίνει εἰς ἓνα τόπον τῆς Βιθυνίας, καὶ νὰ περάσῃ τὸ στενὸν τῆς Χαλκηδόνος, προσκαλεσάμενος καὶ

ὄλους τοὺς ὑπ' αὐτὸν ὁμογνώμονας, χωρὶς νὰ μείνη τινὰς, καὶ κοντὰ εἰς τοὺς ἄλλους πέρνωντας μαζῆ του καὶ τοὺς τρεῖς αὐτοῦς ἄνδρας, μὲ τὸ νὰ εἶχεν ἑορτὴν πάνδημον, καὶ σκοπὸν διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς αὐτοῦ ἑναγεῖς δαίμονας μὲ θυσίας καὶ αἷματα· [ὁ δὲ τόπος ὅπου ἐτελεῖτο ἡ θυσία, ἐλέγετο Ὁργια τοῦ Τρίγωνος]. Οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὡς ὄντες ἐσκοτισμένοι εἰς τὴν πλάνην μὲ αὐτὸν, καὶ κυριευμένοι ἀπὸ τὸ βαθὺ σκότος τῆς εἰδωλολατρίας, συνεόρταζον μὲ αὐτὸν καὶ συνεθυσίαζον, καὶ μὲ ὅλας τους τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἦτον ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν ἀσέβειαν. Μόνοι δὲ οἱ τρεῖς οὗτοι, οὐδὲ κἄν μὲ τὰ ὀμμάτια ἀνοικτὰ εὐχαριστήθησαν νὰ ἴδοῦν ἐκεῖσε τὰ ὅσα ἀθέως ἐγίνοντο. Ἄλλ' ἔμνοντες εἰς μίαν γωνίαν μακρὰν, καὶ κλαίοντες καὶ κατηφιῶντες, παρεκάλουν τὸν Θεὸν νὰ τοὺς δυναμώσῃ νὰ φυλάξουν τὴν πρὸς Θεὸν λατρείαν ἄβλαβον, καὶ νὰ μὴ μολυνθοῦν μὲ τὴν συναναστροφὴν τῶν ἀσεβῶν, μὲ τὸ νὰ ἐνόμιζον καὶ τὴν ὀλίγην μετ' αὐτῶν συναναστροφὴν ἀσέβειαν. Ἐξαιρέτως δὲ παρεκάλουν τὸν Θεὸν ὡς εὐσπλαγχνον, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἐκείνους ὅποῦ ἦτον κεκρατημένοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον τῆς ἀσεβείας, καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ καταλάβουν εἰς ποίαν πλάνην εὐρίσκονται, καὶ νὰ γνωρίσῃ εἰς αὐτοὺς ἐκεῖνον ὅποῦ μὰς παρήγαγεν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, καὶ πάλιν ὅποῦ μὰς ἀνέπλασε, μὲ τὸ νὰ ἐξεπέσαμεν, καλλιώτερον διὰ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. Καὶ νὰ μὴν εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τοσαύτην ἀναισθησίαν οἱ λογικοὶ, ὥστε νὰ φαίνωνται ἀλογώτεροι ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δαίμονας ὅποῦ προσκυνοῦν. Ἐπειδὴ ἐκεῖνα τὰ εἰδῶλα ξύλα καὶ λίθοι ὄντα δὲν αἰσθάνονται, αὐτοὶ δὲ ὅποῦ ἐτίμηθησαν μὲ τὸ λογικὸν, καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐπλάσθησαν, ἀλησμόνησαν καὶ ἔκείνον ὅποῦ τοὺς ἐτίμησε καὶ τὴν φύσιν κατήσχυναν. Τὸ δὲ χειρότερον, καὶ τὸν ἑαυτὸν τους ἔβλαψαν καὶ ἐζημίωσαν. Καὶ αὐτοὶ μὲν καθὼς εἶπομεν, ξεωρίσαντες ἑαυτοὺς, ἐστέκοντο μόνοι μεταξὺ τους ζητοῦντες ἀπὸ τὸν Θεὸν τοιαῦτα, καὶ τὴν θεῖαν βοήθειαν ἐπικαλούμενοι. Ἐπειδὴ δὲ ἓνας ἀπὸ τὸν Βασιλέα ἦλθε, Κουβικουλάριος τὴν ἀξίαν, καὶ ἐτραβοῦσεν αὐτοὺς διὰ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς τὴν θυσίαν, [νομίζωντας ὁ ταλαίπωρος ὅτι εἶναι καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ἠπατημένοι ὡσὰν καὶ αὐτὸν] ἀνεβόησαν καὶ οἱ τρεῖς μὲ μίαν φωνήν: Σιώπα ὦ ἄνθρωπε, καὶ μακρύνθητι ἀπὸ ἡμῶν, ἐπειδὴ τὴν πίστιν ὅποῦ ἡμεῖς ἀνετρέφημεν, δὲν θέλομεν τὴν ἀρνηθῆναι ποτὲ, μήτε τὸν Θεὸν μὰς θέλομεν ἀφήσει, καὶ θέλομεν λατρεύσει τοὺς ἐδικούς σας δαίμονας, μήτε τόσον ἀνόητοι νὰ φανῶμεν, ὥστε ὅποῦ νὰ προσφέρωμεν σέβας εἰς τὰ ἄψυχα εἰδῶλα, καὶ νὰ πλησιάσωμεν εἰς τὴν τόσον φανερὰν πλάνην. Ἡμεῖς δὲν εἴμεθα τόσον

ἀσύνετοι καὶ μωροὶ, μήτε τόσοι εὐχείρωτοι καὶ εὐκολοπίαστοι εἰς τὸ κακὸν σέβας. Μήπως διὰ αὐτὰ ἦλθομεν; Ἡ διὰ αὐτὰ τὴν μακρὰν ταύτην στράταν περιεπατήσαμεν; Διὰ νὰ παραδώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ νὰ προδώσωμεν καὶ τὴν πίστιν μας; Ἡμεῖς μόνον διὰ νὰ συμβιβάσωμεν τὴν εἰρήνην ἦλθομεν, καὶ νὰ βεβαιώσωμεν ἐκεῖνα ὅποῦ ἐπροστάχθημεν. Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα νὰ εἴμεθα ὡς πρότερον εὐρισκόμεθα. Ἄς τὰ ἀκούσῃ αὐτὰ καὶ ὁ ἐδικὸς σου Βασιλεὺς, καὶ ὅσοι εἶναι πλησίον του, ὅτι ἡμᾶς δὲν θέλετε ἐλκύσει ποτὲ εἰς τὴν πλάνην σας, μήτε θέλετε μᾶς εὐγάλη ἀπὸ τὴν γνώμην καὶ προαίρεσιν ὅποῦ ἔχομεν εἰς τὸν Θεὸν, ἂν καὶ ἠθέλετε μᾶς εἰπῆ καὶ ἄλλα περισσότερα, καὶ μᾶς ἀναλώσῃ μὲ σίδηρον καὶ πῦρ, καὶ ὄργανα διαφόρων κολαστηρίων. Καὶ ἂν τελευταῖον ἠθέλετε χωρίσῃ τὰς ψυχὰς μας καὶ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἴδια σώματα.

Αὐτὰ τὰ λόγια καθὼς ἤκουσεν ὁ τοῦ παρανόμου Βασιλέως παρανομώτερος ὑπηρέτης, ὅσον τάχος τὰ ἐφάνέρωσεν εἰς τὸν Βασιλέα, ἀπαγγέλωντας τὴν ἐναντίωσιν καὶ στερεὰν γνώμην τῶν ἀνδρῶν. καὶ ἄς στοχασθῆ τινὰς ἐδὼ τὸ προσωπεῖον ὅποῦ ἐσκέπαζε τὴν κακίαν του, καὶ τὸ πρότερον ἀπατηλὸν καὶ δόλιον φέρσιμον, τὸ ὅποῖον κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἦτον φιλοφροσύνη πρὸς τοὺς καθαρωτάτους καὶ χαριεντισμὸς, κατὰ ἀλήθειαν δὲ ἦτον ἔχθρα καὶ ὑπόκρισις. Ἀφ' οὗ ὅμως ὁ παγκάκιστος ἤκουσεν αὐτὰ, τότε μὲν δὲν ἐπρόσταξεν ἄλλο, εἰ μὴ νὰ φυλακώσουσιν τοὺς Ἁγίους, διὰ νὰ κάμῃ καὶ τὴν ἐορτὴν του ἄλυπον, καὶ νὰ μὴ γένη καὶ κανένα ἐμπόδιον εἰς τὴν μιὰν θυσίαν τῶν εἰδώλων, ἔτζι ἐσύμφερεν εἰς αὐτὸν τότε, καὶ ὕστερον ἀπὸ αὐτὸ νὰ συλλογισθῆ τὶ λογιῆς νὰ τοὺς μεταχειρισθῆ. Ἄλλ' οἱ μακάριοι εἰς τὴν φυλακὴν φερόμενοι, ἔψαλλον εἰς τὴν στράταν: Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι ἡμῶν· προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀλαλάξωμεν Αὐτῷ. Καί: Τίς Θεὸς μέγας, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιῶν ἀει μεθ' ἡμῶν ἐνδοξά τε καὶ ἐξαίσια; Ἡμεῖς γὰρ λαὸς Αὐτοῦ, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν Αὐτοῦ, καὶ Αὐτὸν διὰ παντὸς ἐπικεκλήμεθα.

[Ἡ δευτέρα ὁμολογία τῆς πίστεως τοὺς ἔμπροσθεν τοῦ Ἰουλιανοῦ.]

Τῆ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τὸ πρῶτ' καθίσας ὁ τύραννος, προστάζει νὰ φέρουσιν τοὺς Μάρτυρας. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μὲ κολακευτικὰ λόγια δοκιμάζει νὰ τοὺς πλανήσῃ, καὶ μὲ πανουργίαν νὰ ἀτονήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅμως καὶ τὴν ἀγριότητά του. Καὶ λέγει εἰς αὐτούς: Ὅτι ἐσᾶς σᾶς

ἔστειλεν ὁ Νασιλεὺς ὁ ἐδικός σας ὡς φίλους μᾶς καὶ ὁμόφρονas. Διὰ τοῦτο μάλιστα ὁποῦ συνεορτάζοντες μὲ ἡμᾶς, καὶ λατρεύοντες καὶ συνδοξάζοντες τὰ ἴδια, νὰ φανῆ ἡ ἐμπιστωσύνη εἰς ἐσᾶς χωρὶς καμμίαν διαφορὰν, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ βεβαιωθῆ καὶ ἡ διαλλαγὴ καὶ τὸ θάρρος εἰς τὰ πραττόμενα διὰ τὴν εἰρήνην, συνδέοντες αὐτὰ μὲ τὴν αὐτὴν λατρείαν καὶ τὸ ὁμόπιστον. Εἰ δὲ καὶ ἐσεῖς δοξάζετε καὶ πιστεύετε ἄλλα, γινώσκετε ὅτι ὄχι ὡς Πρέσβεις καὶ εἰρηνοποιοὶ ἦλθατε, ἀλλ' ὡς ἐχθροὶ καὶ φρονοῦντες ἐνάντια. Ἐπειδὴ ἂν δὲν εἴσθε ἐχθροὶ, ἔπρεπε νὰ εὐλαβηθῆτε τὴν λατρείαν μας, ὡσὰν ὁποῦ οἱ Πέρσαι τιμῶσι μὲ ἡμᾶς καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ ὄλους τοὺς ἀστέρας, ἔτι δὲ καὶ τὴν λαμπρὰν τοῦ πυρὸς δύναμιν, διὰ νὰ μὴ λέγω τοὺς ἄλλους Θεοὺς ὁποῦ παλαιόθεν σέβονται, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔχομεν τὰς εὐτυχίας, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς κρεμάται ἡ τοῦ παντὸς πρόνοια.

Εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ἅγιοι μὲ γινῶσιν καὶ ἀνδρείαν ἀπεκρίναντο: Ἡμεῖς ὦ Βασιλεῦ χριστιανοὶ ἐξ' ἀρχῆς καὶ εἴμεθα καὶ ὀνομαζόμεθα, εἰς τὸ ὁποῖον αὐτὸ πολύτιμόν μας πράγμα καὶ ὄνομα μᾶς ὠδήγησεβ ὁ παιδαγωγός μας, ἀνὴρ σοφώτατος εἰς τὰ θεῖα, καὶ ἀμίμητος εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ διὰ τῆς ἱερωσύνης κεκοσμημένος, ὁ ὁποῖος ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς καὶ ὑπερβολικὴν εὐνοίαν, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εὐνοϊκὸς ὀνομάζεται. Αὐτὸν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν μας μεταχειρισθέντες, ἠξεύροντες μάλιστα ὅτι καὶ ἡ μήτηρ μας παρ' αὐτοῦ ἐδιδάχθη τὴν εὐσέβειαν, μὲ κανένα τρόπον δὲν θέλομεν ἀρνηθῆ καὶ καταφρονήσει τὰ τίμια ἐκείνου καὶ ἀξιολογώτατα διδάγματα, ἢ νὰ τὰ παρέβωμεν, ἢ τέλος πάντων νὰ προσηλωθῶμεν εἰς τὰ ἐδικὰ σας δόγματα ὁποῦ ἔχουν τὴν ἀπάτην καὶ βδελυρίαν ἄπειρον, καὶ ὁποῦ δὲν εἶναι ἄλλο τι, ἢ λῆρος καὶ πλάνη φανερά. Τὶ δὲ ἄλλο ἀνοητότερον ἠθέλαμεν κάμη, ἂν ἀφήνοντες τὸν Ποιητὴν τοῦ παντὸς, νὰ ἀποδώσωμεν θεϊκὸν σέβας εἰς τοὺς δαίμονας; Αὐτὸ εἶναι ἴδιον ἀνοησίας πολλῆς, καὶ ἐλλείψεως φρενῶν, καὶ ἔξω νοὸς ἀνθρώπου ἴδιον. Τὸ δὲ ὅτι προβάλλεις εἰς ἡμᾶς ὅτι οἱ παλαιοὶ ἡμῶν πρόγονοι ἔμειναν εἰς τὴν πλάνην τους, διὰ νὰ μὴ λέγωμεν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἡμῶν πατὴρ σφαλερῶς αὐτὴν ἐπροτίμησε, καὶ μὲ αὐτὰ πάσχεις νὰ μᾶς καταπέισης, ποτὲ ποτὲ δὲν θέλομεν ἀρνηθῆ τὴν πίστιν μας, τὴν ὁποῖαν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ Ἀγγέλων ὠμολογήσαμεν. Ἐπειδὴ καὶ πολλοὶ Πέρσαι τὸ ἐγνώρισαν, ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ μᾶς γυρίσουν ἀπὸ τὴν γνώμην μας. Ἄν ὅμως καὶ διὰ ἐκεῖνα δι' ἃ ἦλθομεν, ἐφάνημεν ἄπιστοι καὶ πολέμιοι, εἶναι ἄδεια εἰς σὲ νὰ μᾶς ἀνακρίνης, ἀλλὰ ἐσὺ ἀφήνωντας τὰς ὑποθέσεις διὰ τὰς

ὅποιας ἐστάλημεν, κάθησαι καὶ μᾶς ἐξετάζεις, ποῖος εἶναι ὁ λατρευτῆς καὶ φίλος τῶν θεῶν σου, καὶ ποῖος ὁ τούτων καταφρονητῆς καὶ ἀδιάφορος.

Εἰς αὐτὰ ὁ ἀνόητος θυμοῦ πλησθεὶς ἀκρατήτου, λέγει εἰς αὐτοὺς μὲ ὀργήν: Πῶς ἐσεῖς ἀπαίδευτοι ὄντες τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ζήσαντες ἰδιῶται, ἀναισχυντεῖτε καὶ μὲ λόγουσιν βαρβάρους καὶ διεστραμμένους, δοκιμάζετε νὰ καταπέισητε ἡμᾶς ὅποῦ ἐπαιδεύθημεν ἄκρως εἰς τὴν σπουδὴν, μάλιστα δὲ ὅποῦ ἔχομεν εἶδησιν καὶ ἀπὸ τὰς ἐδικὰς σας γραφάς; Ἦξεύρετε ὅμως ὅτι καὶ ἐγὼ μίαν φορὰν εἶχα μάθη τὰς βίβλους τῶν χριστιανῶν, μὲ ὅλον τοῦτο ἀφ' οὗ ἐκατάλαβα ὅτι εἶναι σαθραὶ καὶ καταφρονεμέναι, εὐθύς τὰς ἔρριψα ἀπὸ τὴν γλώσσάν μου, διὰ νὰ μὴ φανῶ ὅτι κατέπιόν τι ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀναισθησίαν αὐτῶν.

Ἐπειδὴ κἀνέννας θαρρῶντας εἰς αὐτὰς δὲν θέλει ὠφελῆθῃ τίποτες, οὔτε θέλει πράξει κἀνένα ἐπωφελὲς ἔργον, καὶ λόγου ἄξιον, τὰς ὅποιας διὰ νὰ ἀποδείξη κἀνέννας μέτριος τὴν γνῶσιν ψευδεῖς καὶ μηδετιποτένιας, δὲν χρειάζεται πολὺν καιρὸν. μὲ ὅλον τοῦτο ἐσεῖς ἀφήνοντες αὐτὰς, καὶ τὴν παιδικὴν καὶ ἀνόητον γνῶσιν, καταπέισθητε εἰς ἐμὲ ὅποῦ σᾶς συμβουλεύω τὰ πρὸς ὠφέλειάν σας, ἂν δὲ καὶ δὲν μοῦ ὑπακούσητε, ἡ δοκιμὴ τῶν βασάνων θέλει σᾶς διδάξει ὅποια ἀντιποίων ἐπροκρίνατε, καὶ ὅτι ἡ αὐθάδειά σας αὐτὴ καὶ ἡ φιλονικία τῆς πίστεως θέλει σᾶς εὐγῆ εἰς κακόν.

Εἰς τὸ ὅποῖον οἱ Ἅγιοι καὶ περισσότερον ἀνδειωθέντες εὐθύς ὅποῦ ἤκουσαν τὴν δεινότητα τῶν βασάνων, μὲ περισσότερον θάρρος ἀπεκρίθησαν εἰς τὸν τύραννον: Ἐμάθομεν ἡμεῖς ἀπὸ τὸν ἐδικόν μας Θεὸν καὶ Δεσπότην ὅποῦ λέγει, νὰ μὴ φοβῆσθε ἀπὸ ἐκείνους ὅποῦ φονεύουν τὸ σῶμα, καὶ διὰ φόβον νὰ μὴ προδίδωμεν τὴν εὐσέβειαν, μήτε ὅταν μᾶς ὑπάγουν εἰς κριτήρια νὰ φροντίζωμεν τὶ νὰ ἀποκριθῶμεν, μὲ τὸ νὰ μᾶς ὀδηγῇ αὐτὸ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ μὲ τὸ γεμίσει τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ κάθε θάρρος, καὶ μᾶς δίδει λόγον ἀποκρίσεως. Τὴν δὲ ἀμάθειαν καὶ ἀναισθησίαν ὅποῦ προβάλλεις εἰς ἡμᾶς, ἐσὺ ὅποῦ νομίζεις ὅτι εἶσαι ὁ πάντων σοφώτερος δὲν ἠξεύρομεν ποῖος εἶναι ἀλογώτερος καὶ ἀνοητώτερος. Ἐκεῖνος ὅποῦ γνωρίζει τὸν Θεὸν καὶ Κτίστην τοῦ παντὸς καὶ τῷ ἀποδίδει πᾶσαν τιμὴν εἰς τοῦ ὁποίου τὸ χέρι ὅλα περιέχονται, καὶ αὐτοὶ οἱ ἀστέρες εἶναι μετρητοὶ, καθὼς λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ἢ ἐκεῖνος ὅποῦ ἀφήνει αὐτὸν, καὶ προσκυνεῖ τὰ αὐτοῦ κτίσματα, καὶ ἀνοήτως ἀποδίδει εἰς αὐτὰ τὸ θεῖον ὄνομα, διὰ νὰ μὴ λέγωμεν τιμὰς δαιμόνων, εἰδώλων, καὶ ἄλλων ἀτόπων, εἰς τὰ ὅποια ἐσεῖς οἱ λογιώτατοι χαίρεσθε; Ἐπειδὴ ἂν καὶ εἴχετε ὀλίγον

λογικὸν, δὲν ἠθέλετε στηρικθῆ εἰς τὰ τοιαῦτα οὔτε ἠθέλετε πέση εἰς τόσον σκότος ἀπὸ τὴν ἀναισθησίαν σας. Ἐπειδὴ κἀνένας λογικὸς ἄνθρωπος, καὶ κύριος τοῦ λογισμοῦ, δὲν ἠθελε πέση ποτὲ εἰς τοιαύτην φανεράν πλάνην, ὡσὰν ὁποῦ τοῦτο μόνον εἶναι ἴδιον τοῦ λογίου, τὸ νὰ μεταχειρίζεται τὸ λογικὸν μὲ ὀρθὸν λόγον, καὶ μὲ αὐτὸ νὰ διαλέγη τὰ καλλίτερα. Καλλίτερον δὲ ἀπὸ ὅλα τὰ καλὰ εἶναι τὸ νὰ γνωρίζη τινὰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔσχατον τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀνάβασις νοῦς πρὸς τὸν Θεὸν. Οἱ ἐδικοί σας ὅμως λόγοι, καὶ ἡ κομψότης τῆς γλώσσης, καὶ τὸ ἀνωφελές, ὅχι μόνον εἶναι γεμάτοι ἀπὸ ματαίας φλυαρίας καὶ μύθους, ἀλλὰ σᾶς προξενοῦν καὶ μεγάλην ἔπαρσιν, καὶ σᾶς ἀποχωρίζουν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὁποῦ εἶναι τὸ πάντων χείροστον, τὸ ὁποῖον ἔπαθες καὶ ἐσὺ, μὲ τὸ ὅτι ἂν οἴξες εἰς αὐτοὺς τοὺς λήρους τὰ ὠτά σου, καὶ ὅλος κατεποντίσθης καὶ προσηλώθης. Ὡστε ὁποῦ κατήντησες νὰ ἀλλάξης καὶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἀντὶ χριστιανὸς καὶ εὐσεβῆς, ἐπροτίμησες νὰ ὀνομάζησαι ἄθεος καὶ παραβάτης.

[Τὰ πρῶτα Μαρτύρια]

Αὐτὰ τὰ λόγια ἀκούσασα ἐκείνη ἡ χοντρή καὶ μιὰρὰ ψυχὴ τοῦ τυράννου, καὶ κατὰ ἀλήθειαν γεμάτη ἀπὸ σκότος εἰδωλικὸν, ἐγέμισεν ἀπὸ ἄγριον θυμὸν, καὶ ἐν ταῦτῳ προστάζει νὰ ξαπλώσουν εἰς τὴν γῆν τοὺς Μάρτυρας· καὶ μὲ λωρία ὤμα καὶ σκληρὰ νὰ δέρνωνται διὰ τεσσάρων. Καὶ τότε γενομένου ἐβράχη ὅλον τ[ο σῶμα τῶν Μαρτύρων ἀπὸ τὰ αἵματα, αἱ πληγαὶ δὲ καὶ τὰ τραύματα ὁποῦ ἐγένοντο εἰς τὰ σώματά τους, ἔφερον ὀδύνην ἀφόρητον εἰς τοὺς Μάρτυρας. Ἀφήνωντάς τους δὲ ὀλίγον, καὶ καρφώσας τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν μὲ καρφία εἰς τὸν ξύλον, τοὺς ἐκρέμασε, καὶ ἐν ταῦτῳ ἐπρόσταξε νὰ τοὺς ξύουν μὲ σιδηροὺς ὄνυχας, καὶ μὲ ὅλον ὁποῦ οἱ Μάρτυρες ξεόμενοι, τὰ μέλη αὐτῶν αἱ ὀδύνη ἦτον ὑπερβολικαὶ καὶ ἀφόρητοι, ἡ δύναμις ὅμως καὶ τὸ ἀνδρεῖον τῆς ψυχῆς αὐτῶν δὲν ἐσμικρύνθη οὔτε ἐμαλακώθη. Ἀλλὰ θεωροῦντες πρὸς μόνον τὸν Χριστὸν, τέτοια καὶ μὲ τὸν νοῦν καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν τους ἔλεγον:

Καὶ Σὺ Κυριε Ἰησοῦ εἰς τὸ ξύλον ἐκρεμάσθης παρὰ τῶν παρανόμων, καὶ ἵνα θεατρίσης καὶ ἐκριζώσης τὴν ἁμαρτίαν, ὑπέμεινας τὸν διὰ Σταυροῦ θάνατον. Εἰς δὲ τὸ ξύλον καὶ ἡμεῖς ὁποῦ ἐσένα ἠγαπήσαμεν κρεμάμεθα, διὰ νὰ εὐγάλωμεν ξυόμενοι τὴν τῆς σαρκὸς παχύτητα, καὶ διὰ νὰ ἰατρεύσωμεν τὴν ψυχὴν μας ὁποῦ ἐπληγώθη μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ὑποφέρομεν τὴν πληγὴν τῶν σιδηρῶν ὀνύχων. Ἀλλ’

ἐπειδὴ καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπότητος γνωρίζει, δὸς καὶ εἰς ἡμᾶς τῆ ὥρα ταύτῃ τὴν ἐξ ὕψους βοήθειάν Σου, καὶ ἐλάφρυνον τοὺς πόνους, καὶ τὴν σκληρότητα αὐτῶν καταπράυνον, διότι ἔχοντες τὴν ἄμαχον ἐλπίδα Σου, ἐβάλαμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τοὺς ἀφορήτους πόνους τούτους, τῶν ὁποίων τὴν πικρότητα βλέπεις πόση εἶναι Κύριε, καὶ ὅτι μᾶς δαμάζει ὑπερβολικά. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ταχὺς ὢν πρὸς βοήθειαν Σὺ ὁ γλυκύτατος Ἰησοῦς, θέλεις φροντίσει καὶ περὶ ἡμῶν τῶν δούλων Σου, ὄχι διὰ τόσον μόνον ὅπου Σοῦ δεόμεθα, ἀλλὰ καὶ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἐζητήσαμεν.

Δὲν ἄφησε δὲ ὁ Θεὸς τοὺς δούλους του ἡμελημένους, ἀλλ' ἀκόμη ἔχοντες εἰς τὴν γλῶσσάν τους τὴν δέησιν. Ἄγγελος Κυρίου ἐπιφανείς, ἐλάφρωσε τὰς ὀδύνας καὶ πόνους αὐτῶν, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν καλῶς ἐδυνάμωσε, καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀγῶνας ἐνίσχυσε, δίδοντας εἰς αὐτοὺς μεγάλης βοηθείας χάριν, καὶ ἐλπίδα τῶν μελλόντων αγαθῶν μείζονα.

Εἰς ὅσον δὲ καιρὸν αὐτὰ ἐγίνοντο, προστάζει ὁ τύραννος νὰ τοὺς ἀναπαύσουν ἀπὸ τὰ κολαστήρια, καὶ περιγελῶντας τοὺς τρόπον τινὰ, λέγει εἰς αὐτοὺς:

Βλέπετε πῶς ἀκόμη σᾶς λυθοῦμαι, καὶ τὰ βαρύτερα κολαστήρια δὲν ἠκολούθησα μὲ ἐλπίδα τοῦ νὰ ἐπιστρέψητε;

Εἰς τὰ ὁποῖα λόγια ὑπηθέντες οἱ Ἄγιοι, καὶ ὄντες γεμάτοι ἀπὸ παρρησία μεγαλυτέραν, ἀπεκρίθησαν λέγοντες: Μὴ νομίσης ὧ θεόμαχε, ὅτι ἡμεῖς θέλομεν ἀλλάξει γνώμην, καθὼς μᾶς βλέπεις ὅτι οὐδόλως μετετράπημεν. Κάμε λοιπὸν ἀκολούθως καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀγαπᾶς. Ἰδοῦ ἡμεῖς εἴμεθα ἔτοιμοι διὰ νὰ ὑπομείνωμεν πάντα, καὶ στρεβλώσεις, καὶ σφοδροτέρους ραβδισμοὺς, καὶ ἂν εἰς τὸ πῦρ κατακαώμεν, τρυφὴν μᾶλλον θέλομεν τὸ νομίσει, παρὰ κόλασιν. Ὡσὰν ὅπου εἰς ἐκείνους ὅπου ἔχουν τὴν θεῖαν γνώσιν, εἶναι τῷ ὄντι τρυφὴ καὶ χαρὰ, τὸ νὰ πάσχουν διὰ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ παθόντα Χριστόν.

[Δεύτερη ἀνάκρισις ὑπὸ τοῦ Ἰουλιανοῦ]

Ἄλλ' ὁ ἀσύνητος τύραννος καὶ μὲ ὄλον ὅπου ἐδοκίμασε τοὺς γενναίους Μάρτυρας, ἀκόμη ὢν κωφὸς κατὰ τε τὰς φρένας καὶ τὰ αὐτία, δοκιμάζει καὶ μὲ ἄλλον τρόπον νὰ ἀπατήσῃ τοὺς ἀνικητούς. Καὶ λοιπὸν, ξεχωρίσας τὸν Μανουὴλ μακρὰν, τοὺς δύο μόνους, λέγω τὸν Σαβὲλ καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐνόμισε πῶς ἠμπορεῖ νὰ τοὺς ἀπατήσῃ μὲ λόγους, τάχα συμβουλευῶν καὶ νοουθετῶν τὰ πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν, καὶ λέγει: Ὁ μὲν Μανουὴλ, κακῆ τύχῃ γεννηθεὶς ἀπὸ τὸν

εύγενῆ πατέρα σας [ὡσάν ὁποῦ διὰ τὴν κακοήθειά του οὔτε ἀδελφόν σας ἤμπορῶ νὰ τὸν ὀνομάσω] ὄντας διόλου σκληρὸς καὶ φιλόνικος, ἀνόητα καὶ ποιεῖ καὶ φρονεῖ, παρακινῶντας καὶ ἐσᾶς νὰ τὸν ἀκολουθῆτε, χωρὶς νὰ σᾶς ὀδηγῆ καὶ νὰ σᾶς συμβουλεύῃ εἰς τὸ σέβας καὶ τιμὴν τῶν θεῶν, μήτε εἰς ἄλλο τι. Ἐσεῖς ὅμως τῶρα εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν, μανθάνοντες τὸ συμφέρον σας, ἐκεῖνον μὲν ἀφήσετε νὰ φλυαρῆ καὶ νὰ περικιάσκη ματαίως. Ἐσεῖς δὲ μείνατε μαζῆ με ἡμᾶς, καὶ προσκυνήσατε τοὺς ἐδικούς μας θεοὺς, διὰ νὰ τοὺς ἔχητε βοηθοὺς, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσητε ἀπὸ αὐτοὺς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀντιδόσεις εἰς τὸ ἐξῆς. Αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀκούσαντες οἱ καλλίνικοι Μάρτυρες, μὴ ὑποφέροντες μήτε μὲ τὰ αὐτία τους νὰ τοὺς ἀκούσουν, ἐφώναξαν μὲ παρῶρησίαν εἰς αὐτὸν: Τὶ ἀπατᾶς ὧ ἀνόητε καὶ πολυποίκιλε τὸν ἑαυτόν σου, ἀνοίγωντας μυρίας στράτας ἀπάτης ἐξίσου μὲ τὸν ἑλληνικὸν μυθεύμενον Πρωτέα σας ποικιλλόμενος καὶ μεταμορφούμενος; Ἄν καὶ ἔως τῶρα ἡ δοκιμὴ ὁποῦ ἔκαμες δὲν δὲ ἐδίδαξε, καὶ ἂν δὲν σοὶ ἀρκοῦν τὰ πρῶτα κολαστήρια, μεταχειρίσου τὰ ἐδικά σου, καὶ μὲ ὄλην σου τὴν δύναμιν μὴ ἀφίνεσαι, μὲ τὸ νὰ εἶσαι φοβερὸς ἐφευρέτης τῶν κακῶν, ἔχωντας τοιαύτην ἀχρείαν καὶ παράνομον ψυχὴν. Ἄν δὲ δοκιμάζωντες ἐγνώρισες τὸν λογισμὸν μας ἀμετάτρεπτον, καὶ τὴν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν καὶ Θεὸν ἀμετάθετον πίστιν ἡμῶν ἐθεώρησας, πόθεν σὲ ἦλθε νὰ νομίσης ἡμᾶς ὅτι εἴμεθα εὐκολότρεπτοι, καὶ νὰ μᾶς γυρίσης τόσον ὀγλήγορα εἰς τὸ θέλημά σου; Ἐπειδὴ ἂν καὶ ἀπὸ τὰς φρένας μας ἠθέλαμεν εὐγῆ, οὔτε τότε δὲν ἠθέλαμεν λατρεύειν τὰ εἰδῶλα, ὁποῦ ἔχουσι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἀπὸ πηλὸν, καὶ ὁποῦ ἀνοηταίνουσι παρόμοια μὲ αὐτόν. Οἱ ὁποῖοι θεοὶ σου ἔχοντες ὀφθαλμοὺς δὲν βλέπουν, ὦτα καὶ δὲν ἀκούουν, ῥίνας καὶ δὲν ὀσφραίνονται, χεῖρας καὶ πόδας καὶ ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ὠφελοῦνται, καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ λίθου δὲν ἀποβάλλουσιν, αὐτόχρομα λίθοι ὄντες. Καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ καλῶς καὶ ὀρθῶς ἐκάλεσε τοὺς ἐδικούς σας θεοὺς ἀναισθήτους καὶ μωροὺς περιπαίζωντάς τους, πρὸς δὲ καὶ ἐκεῖνους ὁποῦ εἰς αὐτοὺς ἐλπίζουν καὶ πιστεύουν, πλεόν παράφρονες καὶ ἀνοήτους ὠνόμασε, μὲ τὸ νὰ μὴ ἐκατάλαβαν τὴν πλάνην εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται.

Ταῦτα τὰ λόγια ἀκούωντας ὁ πεπληγμένος τὸν νοῦν, καὶ ὅλος ἔξω φρενῶν γεγονῶς, χωρὶς νὰ ἤμπορῆ νὰ κρατηθῆ ἀπὸ τὸν θυμὸν, εὐθύς προστάζει νὰ κατακαύσουν τὰς πλευρὰς καὶ μασχάλας των μὲ λαμπάδας ἀναμμένας, ὁποῦ καθὼς ἐκαίετο ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν θυμὸν, νὰ κατακαίωνται καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν

φωτίαν, οἱ ὅποιοι καὶ μὲ ὄλον ὀποῦ καταφλέχθησαν ἀπὸ τὸ πῦρ, εἰς τὴν ἀνυπόφορον ταύτην βάσανον, τὸν Δεσπότην Θεὸν εὐχαριστοῦν, χωρὶς νὰ ἀποβλέπωσιν εἰς τὰ παρόντα λυπηρὰ, ἀλλὰ πρὸς τὴν αἰώνιον χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν, μήτε ἐνόμιζον λυπηρὰ τὰ πάθη, ἀλλ' εἶχον λύπην, ἂν καὶ ἐδοκίμαζον δεινότερα ἀπὸ αὐτά. Τόσον ἦτον ἀναμμένοι ἀπὸ τὸν εἰς Χριστὸν διακαῆ ἔρωτα, ὥστε καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἀλησμόνησαν. Ὅμως ὁ σκληρόκαρδιος αὐτὸς καὶ δαιμονισμένος παραβάτης ὡσὰν νὰ μὴ αἰσθάνετο τὰ ὅσα ἔπραττεν, εἶπε πάλιν πρὸς τοὺς Μάρτυρας: Δὲν καταλαμβάνετε ὅτι ἀκόμη οἱ θεοὶ τελείως δὲν σᾶς ἐμίσησαν, προσμένοντες ἴσως τὴν ἐπιστροφὴν σας; Καὶ διὰ τοῦτο μὲ ἀνεξικακίαν σᾶς ὑποφέρουν, καὶ ἐλαφρύνουν τοὺς πόνους σας;

Τοῦτο ὅμως νομίσαντες οἱ Μάρτυρες ἄξιον γέλωτος, καὶ ἀναισθησίαν ἄκραν τοῦ νοός του, ἀνεβόησαν μεγάλως: Κάμμίαν μετοχὴν δὲν ἔχομεν ἡμεῖς μὲ τοὺς ἐδικούσας σου θεοὺς ἀθλιώτατε! Ἔχομεν τὸν ἐδικόν μας Θεὸν καὶ Σωτῆρα. Τὸν ὀποῖον ὁμολογοῦμεν καὶ γνωρίζομεν βοηθὸν εἰς ὅλους τοὺς πόνους μας. Αὐτὸς μᾶς ἐλευθερώνει καὶ ἀπὸ τὰ παρόντα δεινὰ, καὶ μᾶς δίδει θάρρος ὅταν πάσχωμεν, καὶ μᾶς δυναμώνει νὰ καταφρονῶμεν καὶ σαρκὸς καὶ σιδήρου, καὶ παντὸς ἄλλου ἀλγεινοῦ. Ἐπειδὴ ἀλλέως πῶς ἠμποροῦσε σῶμα καὶ αἷμα νὰ ὑποφέρη τοσαύτας βασάνους, ὀποῦ καὶ πέτρας φύσις ἢ τόσον σκληρὰ ἂν ἦτον, ἦθελε διαλυθῆ, καὶ κατὰ κράτος ἀφανισθῆ; Καὶ ἂν τὸ ἐπικείμενον νέφος τοῦ σκότους δὲν ἐσκόταζε τὸν νοῦν σου, καὶ δὲν ἐσήκωνεν ἀπὸ σοῦ τὴν αἴσθησιν, ἠμποροῦσες νὰ καταλάβης, ὅτι ἡ ἐδική μας λατρεία, εἶναι θεία καὶ θαυμαστὴ, καὶ Θεῶ ὄντως πρέπουσα. Τώρα ὅμως δὲν καταλαμβάνεις ἀπὸ αὐτὰ τίποτες, οὔτε θέλεις νὰ καταλάβης ὡσὰν ὀποῦ ἀποβλέπεις εἰς τὴν μυσαρὰν τῶν δαιμόνων τύφλωσιν. Ἐπειδὴ εἰς τὰ αἴσχιστα αὐτὰ οἱ δαίμονες σὲ ἐπλάνησαν καὶ σὲ ἔσυρον.

Φοβηθεὶς τὸ λοιπὸν ὁ παραβάτης, μήπως μὲ τὴν πολλὴν ἐξέτασιν ὑβρίζεται περισσότερο ἀπὸ τοὺς Ἁγίους καὶ ἐπειδὴ ἀπελπίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ τοῖς καταπέιση, τοὺς ἄφησε παντελῶς. Ἐγύρισε δὲ πάλιν πρὸς τὸν Μανουήλ, ὦν ἠπατημένος ὁ μάταιος, μήπως κἄν αὐτὸν ἦθελεν εὔρη ὀποῦ νὰ κλίνη εἰς τὸ θέλημά του. Καὶ ἐκ δευτέρου μὲ ἀπειλὰς καὶ τιμωρίας τῶν προτέρων μεγαλυτέρας τὸν ἐφοβέριζε. Μὲ ὄλον τοῦτο ὁ ἀνδρεῖος Μάρτυς οὐδὲ ἐγύρισε παντελῶς εἰς ἐκεῖνα ὀποῦ ὁ παραβάτης ἔλεγε, τὰ ὀποῖα καὶ πρὸ πολλοῦ τὰ κατεφρόνησε, καὶ ἐφάνερωσε περισσότερο καὶ ἀνδρειοτέρην τὴν προθυμίαν

του, καὶ μὲ πεπαρρησιασμένη φωνὴν ἐβόησε: Διατὶ ματαιοπονεῖς; Διατὶ ἀναισχυντεῖς ὧ̃ τύραννε ματαίως; Τί; Δὲν ἐκατάλαβες τὴν ἀμετάτρεπτον ἡμῶν γνώμην πολλάκις; Δὲν ἐγνώρισες, ὅτι καὶ οἱ τρεῖς εἴμεθα, συνδεδεμένοι ἀλλήλοις; Καὶ ὅτι μίαν καὶ γνώμην καὶ διάνοιαν ἔχομεν; Καὶ κάθε ἕνας μας ἔνδοξάζομεν; Λοιπὸν ἢ καὶ τοὺς τρεῖς νίκησον, ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀπομακρύνθητι. Ὁ Τρὶς ἀριθμὸς εἶναι τίμιος, μὲ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἐτιμήθημεν. Μὲ τὴν Ἁγίαν Τριάδα, καὶ οἱ τρεῖς εἴμεθα περιτειχισμένοι, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν καὶ ἠνώθημεν, καὶ μένομεν ἀχώριστοι, καὶ δὲν φοβούμεθα κανένα δεινόν. Ἐπειδὴ καὶ τῶρα πάλιν τὰ ἴδια λέγομεν, τὰ ὅποια πολλάκις εἶπομεν. Τὰ ὅσα λέγονται παρὰ τοῦ ἐνός, νόμιζέ τα καὶ παρὰ τῶν τριῶν. τὴν γνώμην καὶ τὴν σταθερότητα τῆς ψυχῆς μας, μίαν νόμιζε. Δὲν θέλομεν ἀρνηθῆ τὴν πίστιν ποτέ, μὲ τὴν ὁποίαν ἀνετράφημεν. Τοὺς ἐδικούς σου δαίμονας δὲν θέλομεν λατρεύσει. Τὸν Κύριον καὶ Θε[ον] ἡμῶν δὲν θέλομεν ἀρνηθῆ καὶ ἐγκαταλείψει. Δὲν ἀλλάζομεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, διὰ τὰ προσωρινὰ καὶ μάταια. Μῆτε πρωτιμῶμεν τὴν μικρὰν ταύτην ζωὴν, τῆς μελλούσης αἰδίου καὶ αἰωνίου.

[Ἔτερα μαρτύρια καὶ ὁ θάνατος].

Εἰς αὐτὰ τὰ λόγια ἀπελπισθεῖς ὁ δύσφημος, καὶ ἀποκαμὼν ἀπὸ ὅλα, μάλιστα φοβηθεῖς, μήπως καὶ μὲ τὴν πολλὴν ἔνστασιν καὶ ἐναντιότητα τῶν Ἁγίων, ἤθελαν παρακινηθῆ καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του εἰδωλολάτρης, καὶ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, κατακαίει καὶ τὰς τούτου μασχάλας μὲ λαμπάδας ἀναμμένας, καὶ κοντὰ εἰς αὐτὸ ὀρίζει νὰ τυλίξουν τὸν Ἅγιον μὲ καλάμια, καὶ κατασφίγγοντές τον, νὰ τὸν κατακεντῶσι μὲ κοντάρια σουβλερὰ, καὶ τελευταῖον δίδει τὴν κατ' αὐτῶν ἀπόφασιν, προστάξας διὰ νὰ καρφώσουν πρότερον εἰς τὰς κεφαλὰς καὶ πλάταις των καρφία, νὰ πῆξουν δὲ καὶ εἰς τὰ ὀνύχια των καλάμια ὀξέα. Καὶ μετὰ τοῦτο νὰ τοὺς ὑπάγουν νὰ δεχθοῦν καὶ τὸ διὰ ξίφους θάνατον, καὶ ὕστερον εὐθύς νὰ ἀνάψουν φωτιὰν, καὶ νὰ ρίψουν εἰς αὐτὴν τὰ σώματα τῶν Ἁγίων, διὰ νὰ μὴν ἠμπορέσουν οἱ χριστιανοὶ νὰ πάρουν οὐδὲ τὴν στάκτην τῶν σωμάτων τους, ἂν καὶ ἤθελαν προθυμοποιηθῆ τινες διὰ νὰ τὸ κάμουν. Φερόμενοι λοιπὸν οἱ Ἅγιοι παρὰ τῶν στρατιωτῶν, ἔφθασαν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης Κωνσταντῖνον οὕτως ὀνομαζόμενον. Ὅστις ἦτον κρημνώδης, καὶ κατὰ πάντα δυσώδης, εἰς τὸν ὁποῖον σταθέντες τὴν τελευταίαν αὐτὴν εὐχὴν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν ἀνέπεμψαν:

Ὁ Θεὸς ὁ προαιώνιος καὶ Ἄναρχος, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν τὰ σύμπαντα, ὁ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κενώσας σεαυτὸν, καὶ ἐν μορφῇ δούλου ἡμῖν συνανασταφείς, καὶ θανάτου ὑπομείνας τὸν διὰ Σταυροῦ, ἵνα ἡμᾶς τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας λύσης, καὶ Βασιλείας τῆς Σῆς μετόχους ποιήσης, πρόσδεξαι ἐν εἰρήνῃ τοὺς δούλους σου, καὶ τοῖς Σοῖ ἀπ' αἰῶνος εὐηρεστηκόσι κατάταξον. Ὅτι διὰ τὸ Σὸν Ἅγιον ὄνομα, τὸν διὰ ξίφους τοῦτον αἰρούμεθα θάνατον, καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς ἐξιστάμεθα. Ἀλλὰ καὶ τὸν περιεστῶτα ἡμᾶς ὄχλον, καὶ τῆ τοῦ πονηροῦ ἀπάτη δεδουλωμένον, τῆ Σῆ ἐπιγνώσει οἰκτίρμον ἐπίστρεψον. Καὶ δὸς αὐτοῖς νοῦν ὑγιῆ τε καὶ ἔμφρονα, ὡς ἂν Σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν ἐπιγνοῖεν, καὶ Σοὶ μόνῳ ἑαυτοὺς προσανάθοιντο.

Ταῦτα τῶν Μαρτύρων εὐξαμένων, φωνὴ ἐκ τῶν Οὐρανῶν ἦλθεν εἰς αὐτοὺς λέγουσα: Ἐλάτε διὰ νὰ λάβητε τοὺς στεφάνους τῆς δόξης, καὶ διὰ νὰ ἀπολαύσητε τὴν μακαρίαν ζωὴν, ἐπειδὴ καὶ ἐτελειώσετε καλῶς τὸν δρόμον τῶν κόπων σας. Καὶ ἐν ταῦτῳ ἐκόπησαν αἱ ἅγιοι κεφαλαὶ αὐτῶν τῆ δεκάτῃ ἐβδόμῃ τοῦ Ἰουνίου, τοῦ τριακοστοῦ ἐξηκοστοῦ δευτέρου ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ. Εὐθύς δὲ καὶ ὁ τόπος ὅπου ἐστέκοντο, σχισθεὶς εἰς δύο μέρη, ἐδέχθη τὰ σώματα τῶν Ἁγίων, διὰ νὰ φυλαχθοῦν σῶα καὶ ἀβλαβῆ, καὶ διὰ νὰ φανῆ καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ τυράννου μάταιον, ὃν κατὰ ἀλήθειαν τοιοῦτον, μὲ τὸ νὰ ἐπρόσταξε νὰ καοῦν τὰ σώματα τῶν Μαρτύρων. Οἱ δὲ τζελάτιδες ἰδόντες τὸ παράδοξον αὐτὸ, κακῶς ἔφυγον. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς παρεστῶτας πιστεύσαντες εἰς τὸν Χριστὸν, ἄφησαν τὴν προτέραν πλάνην τους, καὶ συνηριθμήθησαν μὲ τοὺς λοιποὺς χριστιανούς. Οἱ ὅποιοι προσμείναντες δύο ἡμέρας εἰς τὸν τόπον, καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν ἐκ ψυχῆς των, ἔξαφνα ἡ γῆ εὗγαλε μὲ θαυμαστὸν τρόπον τὰ σώματα τῶν Ἁγίων γεμάτα ἀπὸ εὐωδίας ἀρρήτων. Καὶ οὕτω λαβόντες τὰ τίμια ἐντίμως, τὰ ἐνεταφίασαν μὲ μεγάλην τιμὴν, τὰ ὅποια καθ' ἐκάστην ἡμέραν μυρίας ἰάσεις ἀναβλύζουσι, καὶ εἰς τοὺς πρὸς αὐτὰ ἐρχομένους τὴν χάριν δωροῦνται.

[Ἐπίλογος, καὶ κάκιστον τοῦ παραβάτου τέλος].

Μὲ ὄλον τοῦτο οὐδὲ ἡ θεία δίκη δὲν ἡμέλησε διὰ ἐκεῖνα ὅπου ὁ παραβάτης ἔκαμεν, ἀλλ' ἔδωκεν εἰς αὐτὸν κακὴν καὶ ὀγλήγορον τὴν πληρωμὴν, φέρουσά τον εἰς τὰ σύνορα τῆς Περσίας. Ἐκεῖ τὸν κατέστησε νὰ ρίψη κακῶς τὴν ἀθλίαν

ψυχὴν του, ἐπειδὴ ἀκόμη ὁ Βασιλεὺς τῶν Περσῶν διὰ τὸν φόνον ὁποῦ ἔκαμεν ὁ παραβάτης εἰς τοὺς ἐδικούς του ἀνθρώπους, τοῦτ' ἔστι τοὺς Μάρτυρας, ἐκκαίόμενος ἀπὸ ὑπερβολικὸν θυμὸν, μὲ τὸ νὰ ἐστάθῃ ὁ παράνομος ἄδικος, ἀφιλίωτος, καὶ ἐχθρὸς τῆς εἰρήνης. Ὁ ἀλιτήριος δὲ Ἰουλιανὸς πάλιν μὲ σοβαρὸν φρύαγμα ἐγγίσας εἰς τὴν Περσίαν, καὶ πολεμήσας μετὰ τῶν Περσῶν, καὶ κακῶς ὁ ἀνόσιος νικηθεὶς, μὲ δίκαιον τρόπον δέχεται εἰς τὰ ἐντόσθιά του καιρίαν πληγὴν. Καὶ ἔγινε γέλωσ εἰς τοὺς πλανήσαντας αὐτὸν δαίμονας. Γέλωσ δὲ καὶ εἰς τοὺς χριστιανούς, τοὺς ὁποίους ἐφοβέριζε νὰ κακοποιήσῃ δεινῶς ὁ διεφθαρμένος. Διὰ τὸ ὅποιον αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν δόξαν εἰς τὸν Θεὸν, ὁποῦ δὲν ἄφησεν ἐπὶ πολὺ τὴν ῥάβδον τῶν ἀμαρτωλῶν εἰς τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, καὶ ὁποῦ δίδει εἰς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ταχέως τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, καὶ μέλλοντα ἀγαθά.

Ὅτι Αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, εὐχαριστία τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. Πληρωθείσης δὲ τῆς Ἀναγνώσεως, ἀρχόμεθα τοῦ Προσομοίου καὶ τῶν Τροπαρίων τοῦ ἱεροῦ Ἐπιταφίου.

Σημειώσεις:

A.] Στο χειρόγραφον, τὸ κείμενον παρατίθεται ἐνιαίον· ὁ χωρισμὸς σὲ κεφάλαια καὶ οἱ τίτλοι τῶν, εἶναι δικοί μας.

B.] Τὸ χειρόγραφον, παραθέτει ἅμα καὶ τὸ ἀρχαίον κείμενον· ἀντιγράφεν ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει τοῦ Ἄθωνος Βιβλιοθήκης [κατὰ πᾶσα πιθανότητα, αὐτῆς τῶν Ἰβήρων] · ὡς καὶ · ἐξήγησις τοῦ ἐλληνικοῦ Μαρτυρικοῦ Βίου τῶν Ἁγίων καὶ Ἐνδόξων μεγάλων Μαρτύρων, Μανουήλ, Σαβέλ, καὶ Ἰσμαήλ, εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλῆν διάλεκτον.

Διὰ λόγους ἐλλείψεως χρόνου, ἀντιγράψαμεν μόνο τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν ἀπλῆν διάλεκτον.